

Карпінчук Г. В.,

аспірант

Інституту літератури імені Тараса Шевченка
Національної академії наук України

УЧАСТЬ МИХАЙЛА НОВИЦЬКОГО У ВИДАННЯХ ПОВНОГО ЗІБРАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Анотація. У статті розглянуто участь літературознавця М. Новицького у підготовці видань Повного зібрання творів Т. Шевченка 1920–1960-х рр. Зокрема, увагу акцентовано на його роботі над підготовкою до друку текстів (поезія, щоденник, епістолярій) за автографами Т. Шевченка, а також відзначено його роль у підготовці повного видання мистецької спадщини Шевченка-художника.

Ключові слова: М. Новицький, Повні зібрання творів Т. Шевченка, автографи, тексти творів Т. Шевченка, мистецька спадщина, шевченкознавство.

На сьогодні у шевченкознавчій науці ще не вистачає праць, у яких було б проаналізовано видання повних зібрань творів Т. Шевченка. Однією із *проблем* сучасного шевченкознавства є також необхідність вивчити конкретні заслуги учених-шевченкознавців ХХ століття С. Єфремова, Д. Багалія, І. Айзенштока (1920–1940-і рр.), Є. Кирилюка, Ю. Івакіна, Ф. Сарани (1950–1980-і рр.) та ін. Серед цих сподвижників був і Михайло Михайлович Новицький (20. 09. 1892–29. 03. 1964 рр.), який понад сорок років активно працював над дослідженням біографії Т. Шевченка, а також його літературної та мистецької спадщини.

На сьогодні найповніші відомості про М. Новицького-біографа і текстолога творів Т. Шевченка вміщено у «Шевченківській енциклопедії» (2013 р., т. 4; автори статті Ф. Сарана, О. Боронь). Про окремі наукові здобутки М. Новицького в галузі шевченкознавства писав Б. Кравців («Шевченкознавство в соцреалістичній дійсності» (1961 р.), «Шевченко і його творчість» (1963 р.), «Доля українського шевченкознавця в УРСР. Пам'яті Михайла Михайловича Новицького» (1964 р.). Згадки про вченого та посилання на його праці є у дослідженнях С. Павличко («Моделі Шевченкознавства в радянській і не радянській науці», Нью-Йорк, 1991 р.), В. Смілянської («Дослідження біографії», К., 1975 р., «Біографічна шевченкіана (1861–1981 рр.)», К., 1984 р.), П. Одарченка («Тарас Шевченко в радянській літературній критиці. 1920–1960 рр.», Нью-Йорк, 1991 р.). Біографію М. Новицького, зокрема історію його арешту, дослідив С. Білокінь (стаття «Досє шевченкознавця» у газеті «Літературна Україна», 2007 р., № 38, 39).

Проте залишається не розв'язаним питання про участь М. Новицького у виданні творчої спадщини Т. Шевченка і, зокрема, його роль у підготовці Повних зібрань творів поета (далі ПЗТ).

Метою статті є здійснити аналіз видань ПЗТ Т. Шевченка 1920–1960-х років за участі М. Новицького і з'ясувати його роль їх появи та підготовці до друку.

Праця М. Новицького в шевченкознавстві розпочалася у 1921 році. Саме тоді він, випускник історико-філологічного факультету Санкт-Петербурзького Імператорського університету, за порадою академіка О. Шахматова був прийнятий на посаду старшого наукового співробітника Комісії для видавання пам'яток новітнього українського письменства, де працював в оточенні С. Єфремова, М. Плевака, П. Филиповича, В. Міяковського та ін.

Як відомо, цей час був сприятливим для розвитку української культури і літератури зокрема. У 20-ті роки минулого століття вивчення творчості Т. Шевченка вперше поставлено на державний рівень: створено Інститут Тараса Шевченка в Харкові з його філією в Києві (1926 р.), відкрито Канівський заповідник (постанова РНК УСРР «Про оголошення території могили Т. Г. Шевченка Державним Заповідником», серпень 1925 р.), згодом Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Г. Шевченка в Києві (1928 р.). Твори поета включили до шкільних програм, а 11 березня було оголошено святковим днем (декрет Ради Народних Комісарів УРСР від 27 лютого 1920 р.). Тоді ж з'явився і сам термін «шевченкознавство». (Вперше його використав Володимир Коряк ще 1921 р. в статті «Шевченківське засідання Харківської філії Українського наукового товариства»).

Становленню і розвитку цієї науки сприяли праці І. Айзенштока («Шевченкознавство – сучасна проблема. До тексту Шевченкових творів», 1922 р.), О. Дорошкевича («Деякі проблеми з шевченкознавства, 1924 р.; «Сучасний стан шевченкознавства», 1930 р.), С. Єфремова («Епілог до Кирило-Мефодіївської справи», 1926 р.), В. Міяковського («З нових матеріалів до історії Кирило-Мефодіївського братства», 1924 р.), П. Филиповича («Шевченко і романтизм», 1924 р.; «До студіювання Шевченка та його доби», 1925 р.), М. Плевака («Шевченко й критика», 1924 р.). «Найцікавішим і найпродуктивнішим періодом» назвала 1920-ті роки в шевченкознавстві С. Павличко [10, с. 335].

У 20-х роках минулого століття з'явилися і перші праці М. Новицького. Серед них варто назвати статті: «Арешт Шевченка в 1859 р.» (1924 р.), «Шевченко в процесі 1847 р. і його папери» (1925 р.), «До історії арешту Шевченка 1850 р.» (1925 р.), «З листування Т. Г. Шевченка» (1926 р.), «З історії Оренбурзького арешту Шевченка» (1929 р.), а також дослідження текстів творів Шевченка: «Поема Т. Шевченка «Мар'яна-черниця» (1924 р.), «До тексту Шевченкового «Кобзаря»» (1924 р.) та ін.

М. Новицький доклав чимало зусиль і до видання літературної спадщини поета. За його участю вийшло понад двадцять таких видань: «Поезії» (1927 р.), «Єретик» (Х.–К., 1927 р.; 1928 р.), «Наймичка» (К.–Х., 1927 р.), «Гайдамаки»

(Х., 1928 р.), «Кавказ» (Х., 1934 р.) та ін. До окремих із них вчений підготував ґрунтовні коментарі та примітки.

Але, безперечно, найбільше сил і праці М. Новицький доклав до видань Повного зібрання творів Т. Шевченка (далі ПЗТ). На цей час відчувалася велика потреба в представленні повної його літературної і мистецької спадщини. Адже єдине п'ятитомне ПЗТ поета, що з'явилося завдяки Б. Лепкому в «Українському видавництві» (Київ-Лейпциг) впродовж 1919–1920-х рр., не містило інформації про твори Шевченка-художника. Працюючи за кордоном, Б. Лепкий не мав також можливості звірити з автографами всі поетичні, прозові твори та епістолярій. Поезії тут надруковані у всіх відомих на той час упорядникові варіантах, а повісті – в перекладі українською мовою.

Повне зібрання творів Т. Шевченка планувала надрукувати Комісія для видавання пам'яток новітнього українського письменства на чолі із С. Єфремовим, в якій і працював М. Новицький. Воно мало бути у восьми або у десяти томах. Розподіл матеріалу був наступним: том I і II мав охопити поезію, III – листування, IV – журнал, V і VI – повісті, VII – художні твори, VIII – X матеріали до біографії й творчості. Втілити задум стало можливим тільки після відкриття Інституту Тараса Шевченка.

Але томи друкувалися не послідовно. У 1927 р. було надруковано «Т. IV. Щоденні записки. (Журнал)». У передмові до тому С. Єфремов писав: «Розпочинаємо цим томом академічне видання творів Т. Шевченка. Підготовчу до цього роботу Комісія для видавання пам'яток новітнього українського письменства при Академії Наук бере на себе з перших днів свого існування» [14, с. 5]. Над виданням, крім зазначених вище С. Єфремова та М. Новицького, працювали: П. Филипович, В. Міяковський, А. Лобода, Д. Ревуцький, О. Новицький, П. Рулін. Метою упорядників було підготувати «... перевірений і установлений текст творів, по змозі всі варіанти до основного тексту і широкий коментарій у формі матеріалів історично-літературного і громадського значення» [14, с. 5].

М. Новицькому було доручено звірити за автографом текст щоденника, який на той час зберігався в Чернігівському Державному Музеї. (Крім нього щоденник згодом ще раз перевірів і С. Єфремов). Вчений підготував до тому й окремі коментарі. Зокрема, йому належать пояснення про С. Бархвіца, К. Бера, О. Васильєва, С. Левицького та ін. М. Новицький уклав також й іменний покажчик до видання.

У 1929 р. вийшов третій том ПЗТ – «Листування», обсяг якого був понад тисячу сторінок. Цікаво, що в одному томі містилися листи Т. Шевченка та листи-відповіді до нього, що, на жаль, у наступних академічних виданнях не повторювалося. Загалом до тому ввійшло 423 листи: 225 листів Т. Шевченка та 198 до поета. «Підготовчу роботу над збиранням листів та звірванням тексту їх перевів науковий співробітник Академії Наук Мих. М. Новицький; йому ж довелося й наново встановити хронологію листів та ймення Шевченкових адресатів. Зібрані тексти редактор ще раз звірив з автографами, якщо вони були присутні, чи з першодруками» – читаємо у передмові до видання [13, с. 5].

У томі вміщено понад двадцять невідомих раніше в шевченкознавстві листів з епістолярію Т. Шевченка. З-поміж яких: листи поета до Товариства Сприяння Художни-

кам (серпень 1844 р.), П. Симиренко (26 лютого 1859 р.), М. Макарова (7 лютого 1860 р.); листи до Т. Шевченка М. Александрійського (16 серпня 1848 р.), Ф. Лазаревського (12 лютого 1848 р.) та ін. І в тому, що вони були віднайдені і надруковані є, безперечно, і заслуга М. Новицького.

У цьому томі вражає загальний обсяг коментарів – понад 600 с., третину з яких підготував М. Новицький. (Він є автором коментарів про М. Александрійського, Т. Волховську, А. Козачковського, А. Маєвського, Г. Тарновського, Ф. Ткаченка, Р. Тризну, альбом «Живописная Украина» та ін.).

М. Новицький також підготував і подав історію побутування Шевченкових листів, зазначив джерела текстів, за якими вони друкувалися (у розділі «Бібліографічні про листи до Шевченка нотатки»). М. Новицькому належать всі покажчики до тому: хронологічний, іменний, географічний.

Праця вченого була пізніше високо оцінена шевченкознавцями О. Білецьким та Є. Кирилюком: «Головну ж частину своєї роботи над листами М. М. Новицький виконав як упорядник і коментатор III тома повного зібрання творів Шевченка, що вийшов у 1929 р. під заголовком «Листування» [12, арк. 2–3].

Зразу після виходу, два (3 і 4) томи ПЗТ отримали численні рецензії. Так, О. Дорошкевич назвав їх: «Головним досягненням наукового шевченкознавства 1920-х років ... Ці монументальні видання особливо цінні своїми примітками та багатющими коментарями. В IV томі коментарі займають 553 стор., а в III – 606 стор. В коментарях подано велику кількість біографічних фактів, а також даних, що стосуються дослідження світогляду поета, літературних впливів, його оточення тощо» [4, с. 355]. Він же з-поміж недоліків видання зазначив надмірну докладність та відсутність методологічної єдності. (Останнє можна пояснити тим, що над коментарями працювала група вчених).

На жаль, на цьому робота над Повним виданням творів Т. Шевченка припинилася – не вдалося видати мистецьку спадщину, над якою працював О. Новицький.

У той час уже тривали репресії української інтелігенції. Для багатьох вчених-шевченкознавців, які брали участь у ПЗТ, видані його томи стали документами для їх звинувачення у націоналізмі: «...III і IV томи повного зібрання творів Тараса Шевченка, що вийшли за його (С. Єфремова – Г. К.) редакцією в рр. 1927 і 1929, є типово шкідницьке видання...» [5, арк. 7]. Спочатку було заарештовано С. Єфремова (2 липня 1929 р.), згодом – В. Міяковського (9 вересня 1929 р.), П. Филиповича (5 вересня 1935 р.). Справу на М. Новицького відкрили 29 лютого 1929 р.

М. Новицький ще на той час працював в Інституті Тараса Шевченка. Він брав участь у «Комітеті для видавання творів Т. Г. Шевченка при II відділі ВУАН» (заснований 1929 р. замість Комісії для видавання творів новітнього письменства). На початку 30-х рр. минулого століття цей комітет запланував видати нове видання ПЗТ Т. Шевченка. До Комітету, крім М. Новицького, також входили: Д. Багалій (помер весною 1932 р.), О. Дорошкевич, М. Плевако, П. Филипович, М. Христовий, Б. Навроцький, Ф. Ернст та ін. «Ми орієнтовно запроєктували 15 томів академічного Шевченка» – повідомляв один із упорядників зібрання О. Дорошкевич в бюлетні комітету [3, с. 2–3]. У 1932 р.

було заплановано опрацювати та підготувати перший том з ПЗТ (поезії 1838–1842), наступного року мав з'явитися восьмий (мистецька спадщина).

Згодом проект видання було змінено. Переглянув і доопрацював його М. Новицький. (Згідно проекту вченого, датованого вереснем 1933 р., відомо, що видання було змінено до десяти томів. Крім літературної і мистецької спадщини Т. Шевченка, до ПЗТ мали ввійти також документи (1838–1861), спогади про нього та бібліографія шевченкіани (1840–1935) [8, с. 64–65].

Текст поезій до першого тому звирив за автографами О. Дорошкевич, згодом цю ж роботу продовжив М. Новицький. Про активну участь вченого у підготовці тому свідчить листування з Є. Шабліовським, що зберігається в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (далі ЦДАМЛМУ). (Листи оприлюднив В. Міяковський у статті «Проект академічного видання Шевченка 1933 р.» у часописі «Річник II», 1953).

Перші два томи зібрання (1935–1937) вийшли за редакцією В. Затонського, А. Хвилі та Є. Шабліовського. Імені М. Новицького в них вже не було зазначено. Згодом ці томи передрукували без коментарів. На цьому видання ПЗТ знову припинилося. (Залишився сигнальний примірник восьмого тому, укладений О. Новицьким).

Пізніше шевченкознавчі матеріали М. Новицького із вказівкою на його авторство використано у виданні творів Т. Шевченка у шести томах (К., 1963–1964; т. 1, 3), заслуги вченого відзначені і в останньому академічному виданні ПЗТ : в 12 тт. (К., із 2001; т. 1, 2, 6).

Незважаючи на пророблену роботу у шевченкознавстві, М. Новицького у 1934 р. звільняють із Науково-дослідного Інституту Тараса Шевченка з наступною мотивацією «... в зв'язку з реорганізацією Академії наук та ліквідацією окремих комісій» [2, арк. 5]. Вчений залишається без роботи. Підробляє тим, що виконує окремі замовлення з наукової роботи співробітників Інституту (редагує твори Т. Шевченка, готує коментарі, консультує шевченкознавців).

26 грудня 1937 року М. Новицького заарештували. Як й інших представників української інтелігенції, його звинуватили за статтею 54-8, 54-10, 54-11 (контрреволюційні дії проти радянської влади) і засудили до п'яти років ув'язнення. Заслання М. Новицький відбував у концентраційному таборі м. Печора (Республіка Комі).

Повернувся до Києва влітку 1946 р. і почав працювати старшим науковим співробітником Літературно-меморіального будинку-музею ім. Т. Г. Шевченка. Займаючись музейною роботою (екскурсії, лекції, опис експонатів), М. Новицький водночас продовжував досліджувати літературну і малярську спадщину Т. Шевченка. У кінці 1940-х рр. група науковців під керівництвом Б. Бутника-Сіверського почала працювати над підготовкою до друку 7–10 томів мистецької спадщини ПЗТ Т. Шевченка. До участі у підготовці цього видання запросили і М. Новицького.

Але вже у лютому 1952 р. вченого звільняють з роботи. Згідно з розпорядженням МВС УРСР йому заборонено жити в столиці. М. Новицький виїжджає до рідного йому Ніжина і проживає тут у сестри Л. Новицької. Відірваний від звичного середовища, М. Новицький продовжує працювати над ПЗТ – готує 7-й том: «Він зо мною в Ніжині. Працюю коло нього, ходжу до інститутської

бібліотеки. На кінець цього місяця роботу закінчу» – читаємо у його листі від 26 листопада 1952 р. до Максима Рильського [6, арк. 1–1 зв.]. Саме М. Рильський виступив на захист вченого й клопотався про його повернення до Києва: «Михайла Михайловича Новицького знаю давно. Це – працююча і скромна людина, безперечно найкращий у нас знавець біографії та творчості Тараса Шевченка. Його вказівки щодо художньої спадщини Шевченка, яка має бути надрукована в останніх трьох томах зібрання творів Шевченка, надзвичайно цінні. ... Він працює над великим коментарієм до поетичних творів Шевченка, для чого, ясна річ, йому треба бути в Києві» [11, арк. 1].

У 1954 р. М. Новицького прописують в столиці та надають окреме помешкання. З того часу і впродовж восьми років вчений працював у Державному музеї ім. Т. Г. Шевченка. Тоді він мав змогу їздити у відрядження до Петербурга, де працював в бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна, Центральному історичному архіві. За ці роки йому вдалось зібрати значну інформацію про оточення Т. Шевченка. Зокрема, про А. Венгржиновського, К. Герна, О. Гранта, Л. Турно та інших. Він також знайшов документи до біографії Т. Шевченка: про його викуп з кріпацтва, навчання в Академії мистецтв, участь в геологічній експедиції на Мангизшляці. «Робота в рукописних відділах Публічної бібліотеки ім. Салтикова-Щедріна, Академії Наук та особливо в Центральному історичному архіві Ленінграда дала можливість зробити виписки і копії з багатьох архівних справ, які висвітлюють по-новому хронологію анатомічних малюнків Шевченка, з'ясовують питання з розписами у Великому театрі, з портретом Рудзинського та експедицію в Каратау» – читаємо у звіті шевченкознавця від 18 жовтня 1954 р. [7, арк. 15–19].

М. Новицькому вдалось атрибутувати окремі портрети роботи Т. Шевченка. Серед них – акварельний «Портрет Миколи Луїна» (1838) та олійний «Портрет Йосипа Рудзинського» (1845). Загалом він уточнив датування 28 малюнків Шевченка-художника. Більшість його атрибуцій враховано і у нинішньому академічному виданні (К., 2005–2014; т. 7–11).

В ході підготовки томів мистецької спадщини М. Новицький писав рецензії на 7–9 тт. Рецензію вченого на макети 7–9 тт. вдалось виявити під назвою «Замечания на макеты 7, 8, 9 и 10 томов «Полного собрания сочинений Тараса Шевченко»» (загальний обсяг – 83 с.) серед архівних матеріалів Ю. Меженка (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ, бібліотека Ю. Меженка, од. зб. 4112), а також було розшукано окремі нотатки та чернеткові записи до рецензії в архіві М. Новицького (ф. 1, опис 1, од. зб. 10).

Як відомо, у 1960-х рр. у час підготовки до 100-річчя роковин смерті Т. Шевченка і 150-річчя від дня його народження це видання було завершено. Згодом в одній із поміж численних рецензій на нього читаємо: «Великим досягненням шевченкознавства було розкішне видання мистецької спадщини Шевченка у чотирьох томах (п'яти книгах), здійснене 1961–1964 рр. Це перше повне видання всіх відомих мистецьких творів Шевченка. В ньому описано та репродуковано 835 мистецьких творів поета-митця за оригіналами, а також описано 278 незайдених його творів» [9, с. 420]. І в тому, що це видання вийшло, була велика заслуга і М. Новицького.

Впродовж 1963–1964 рр. за цим десяти томником було розпочато підготовку над виданням поетичної та прозової спадщини Т. Шевченка у 6 т., що «стало новим здобутком радянського літературознавства» [1, с. 556]. Участь у підготовці до друку цього видання брав і М. Новицький. В ЦДАМЛМУ зберігається інструкція до видання із його правками (ф. 1, од. зб. 32).

«...це прекрасний науковий робітник, без якого дуже трудно обійтись нашому шевченкознавству» – писав про Новицького Рильський [11, арк. 1]. І справді, впродовж сорока років М. Новицький брав найактивнішу участь у підготовці Повних зібрань творів Т. Шевченка. І сьогодні його наукові напрацювання використовуються у нових академічних виданнях літературної і мистецької спадщини Т. Шевченка.

Отже, опрацювання всієї наукової спадщини М. Новицького на основі відомих його друкованих праць і видань творів Т. Шевченка, а також дослідження матеріалів архіву вченого дасть можливість синтезувати й оцінити його заслуги у становленні й розвитку шевченкознавства 1920–1960-х рр.

Література:

1. Бородин В. Текстология / В. С. Бородин // Шевченкознавство: підсумки й проблеми; ред. Є. П. Кирилюк; АН УРСР; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. – К.: Наук. думка, 1975. – С. 499–558.
2. Довідка М. М. Новицького про роботу в АН УРСР від 16 травня 1949 // ЦДАМЛМУ. – Ф. 1: Архів М. М. Новицького. – Оп. 1, од. зб. 361, арк. 5.
3. Дорошкевич О. Академічне видання Шевченкових творів / Ол. Дорошкевич // Бюлетень Комітету для видавання творів Т. Г. Шевченка при II відділі Всеукраїнської Академії Наук. – Ч. 1. – 1933 р. – 15 лютого. – С. 2–4.
4. Дорошкевич О. Етюди з шевченкознавства. Збірка статей / Олександр Дорошкевич; передм. О. Дорошевич; Інститут Тараса Шевченка. – Х.: Держ. вид-во України, 1930. – 208 с.
5. Звіт про роботу редакційного комітету для видання Шевченківських творів при II відділі ВУАН від 29 листопада 1932 // ЦДАМЛМУ. – Ф. 1: Архів М. М. Новицького. – Оп. 1, од. зб. 368, арк. 7.
6. Лист М. М. Новицького до М. Т. Рильського від 19 листопада 1952, Ніжин // Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 137: Архів М. Т. Рильського. – Оп. 1, од. зб. 5935, арк. 1–1 зв.
7. Матеріали по роботі М. М. Новицького у Літературно-меморіальному будинку-музеї ім. Т. Г. Шевченка // ЦДАМЛМУ. – Ф. 1: Архів М. М. Новицького. – Оп. 1, од. зб. 371, арк. 15–19.
8. Новицький М. Проспект академічного видання «Творів Тараса Шевченка» / Мих. Новицький // Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН), Ч. 2 / [авт. проекту А. В. Толстоухов, Л. В. Губерський]. – К., 2011. – 2011. – С. 64–65.
9. Одарченко П. Тарас Шевченко в радянській літературній критиці (1920–1960) / Петро Одарченко // Світи Тараса Шевченка: збірник статей до 175-річчя з дня народження поета / [ред. Л. Залеська-Онишкевич, Л. Рудницький, Б. Певний, Т. Гунчак]. –

Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто – Львів, 1991. – С. 348–409. – Записки НТШ; Філологічна секція, т. 214; Бібліотека Прологу та Сучасності. Ч. 191. 4.

10. Павличко С. Моделі шевченкознавства в радянській і недержавній науці / С. Павличко // Світи Тараса Шевченка: збірник статей до 175-річчя з дня народження поета / [ред. Л. Залеська-Онишкевич, Л. Рудницький, Б. Певний, Т. Гунчак]. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто – Львів, 1991. – С. 335–442. – Записки НТШ; Філологічна секція, т. 214; Бібліотека Прологу та Сучасності. Ч. 191. 4.
11. Характеристика М. М. Новицького М. Т. Рильським від 5 лютого 1953, Київ // ЦДАМЛМУ. – Ф. 1: Архів М. М. Новицького. – Оп. 1, од. зб. 390, арк. 1.
12. Характеристика М. М. Новицького за підписами О. І. Білецького, Є. П. Кирилюка // ЦДАМЛМУ. – Ф. 1: Архів М. М. Новицького. – Оп. 1, од. зб. 436, арк. 2–3.
13. Шевченко Т. Повне зібрання творів Тараса Шевченка. Т. III. Листування / Тарас Шевченко; Всеур. Акад. Наук; Комісія для видавання пам'яток новіт. укр. письменства; [ред. С. Єфремова]. – К., Держав. трест «Київ-Друк», 1929. – XXXVI, 1004 с.
14. Шевченко Т. Повне зібрання творів Тараса Шевченка. Т. IV. Щоденні записки. (Журнал) / Тарас Шевченко; Всеур. Акад. Наук; Комісія для видавання пам'яток новіт. укр. письменства; [текст, комент., ред., вступ. сл. С. Єфремова]. – К.: Держав. трест «Київ-Друк», 1927. – XL, 790 с.

Карпинчук Г. В. Участие Михайла Новицького в изданиях Полного собрания сочинений Тараса Шевченко

Анотация. У статье рассмотрено участие литературоведа М. Новицького в подготовке изданий Полного собрания сочинений Т. Шевченко 1920–1960-х гг. В частности, акцентировано внимание на его работе над подготовкою к печати текстов (стихотворения, дневник, эпистолярный) за автографами поэта, а также отмечено его роль в издании полного собрания художественного наследия Т. Шевченка.

Ключевые слова: М. Новицький, Полные собрания сочинений Т. Шевченко, автографы, тексты сочинений Т. Шевченко, художественное наследие, шевченковедение.

Karpinchuk H. The part of Mykhaylo Novytskyi in the complete works of Taras Shevchenko

Summary. In this article is relating about the part of M. Novytskyi in the editions of the Complete works of Shevchenko in 1920–1960-th years. In particular, tells about his work with autographs of poet (poetry, prose, correspondence) and his part in the complete edition of art of T. Shevchenko.

Key words: M. Novytskyi, Complete works of Taras Shevchenko, autographs, texts, science of T. Shevchenko, heritage of arts.